

جلسه هفتم: اخلاص ۳

(ادامه) آثار اخلاص ...

۲/۲- بصیرت: پیامبر اکرم ﷺ فرمود: « مَا أَخْلَصَ عَبْدٌ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا إِلَّا جَرَتْ يَنَابِيعُ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ »^۱ هیچ بنده‌ای چهل روز اخلاص پیشه نمی‌کند مگر این که خداوند چشمه‌های حکمت را از قلبش به زبانش جاری می‌کند. انسانی که مخلص شد خداوند به قلبش عنایت می‌کند و از این قلب چیزهایی صادر می‌شود که از قلب و زبان دیگران صادر نمی‌شود.

«تَتَّقُوا اللَّهَ وَ يُعَلِّمَكُمُ اللَّهُ» (بقره/۲۸۲) تقوا داشته باشید خداوند به شما آموزش خواهد داد.

۲/۳- سعادت و کامیابی: امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌فرماید: «أَخْلَصُوا أَعْمَالَكُمْ تَسْعُدُوا»^۲ خالص گردانید عمل‌های خود را تا سعادتمند گردید. همچنین فرمود: «إِلَّا خَلَصَ أَعْلَى فَوْزٍ»^۳ اخلاص بالاترین سعادت است، «فَوْزٍ» به معنای آن است که در مرحله پایانی مسابقات برنده می‌شود.

این روایات می‌خواهند بگویند که با بی‌دینی و شکستن مرزهای الهی به آنچه که باید نمی‌رسی با رعایت چارچوب‌ها و خطوط قرمز الهی است که می‌توان به آرزوها رسید.

۲/۴- قبول عمل: پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «أَخْلَصُوا أَعْمَالَكُمْ لِلَّهِ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ إِلَّا مَا خَلَصَ لَهُ»^۴ اعمال‌تان را خالص برای خدا انجام دهید که خداوند قبول نمی‌کند مگر عملی که خالصانه باشد. نمازی که برای خدا خوانده شود به خدا می‌رسد، روزه‌ای که برای خدا گرفته شود به خدا می‌رسد، ولی نماز و روزه‌ای که برای خدا نباشد به خدا نمی‌رسد.

۳- مهم‌ترین نشانه‌های اخلاص:

در روایات معیارها و نشانه‌هایی برای این که انسان بفهمد مخلص است یا نه بیان شده است:

۳/۱- فقط در پی رضای خدا بودن: از پیامبر اکرم ﷺ سؤال شد: «فِيمَا النَّجَاةُ» راه نجات چیست؟ فرمود: «أَنْ لَا يَعْمَلَ الْعَبْدُ بِطَاعَةِ اللَّهِ يُرِيدَ بِهَا النَّاسَ»^۵ در این که بنده طاعت خدا را به خاطر مردم انجام ندهد. نجات به این است که کاری به رضای این و آن نداشته باشد فقط برایش رضایت خدا مطرح باشد.

۳/۲- در پی تعریف این و آن نبودن: امام صادق علیه السلام فرمود: «وَالْعَمَلُ الْخَالِصُ الَّذِي لَا تُرِيدُ أَنْ يَحْمَدَكَ عَلَيْهِ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ»^۶ عمل خالص آن عملی است که در پی آن نباشی که تعریف

۱- بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۶۷؛ ص ۲۴۳؛ باب ۵۴ الإخلاص و معنى قربه تعالى

۲- تصنيف غرر الحكم و درر الكلم ص ۱۵۵؛ الإخلاص فى العمل و آثاره؛ ح ۲۸۹۵

۳- تصنيف غرر الحكم و درر الكلم ص ۱۹۷؛ فى أهمية الإخلاص؛ ح ۳۸۹۱

۴- ميزان الحكمة / ج ۳؛ ص ۳۷۴ ح ۱۰۴۵؛ دور الإخلاص فى قبول الأعمال

۵- عدة الداعى و نجاح الساعى؛ ص ۲۲۸؛ علاج الرياء

۶- الكافى (ط - الإسلامية) ج ۲؛ ص ۱۶؛ باب الإخلاص

کنند، تو را بستایند. حالا مردم تعریف کردند، کردند؛ تعریف نکردند، نکردند؛ البته همان طوری که در قبل آمد، اگر کسی برای خدا عملی را انجام بدهد و بعد از عمل مردم فهمیدند و او خوشحال شد این ریا نیست، حضرت ابراهیم علیه السلام به خداوند عرض می کند: «وَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ» - و برای من در میان امت های آینده، زبان صدق (و ذکر خیری) قرار ده» (شعراء/۸۴) خدایا من دوست دارم، آیندگان مرا به نیکی یاد کنند. این اشکالی ندارد.

۳/۳- در حالات مختلف فرق نکردن: عملش در حالات مختلف فرق نکند. نمازی که در مسجد می خواند عین نمازی باشد که در خانه می خواند. همان خضوع و خشوعی که در مسجد دارد در خانه هم داشته باشد. گفتار و رفتارش یکی باشد، این طور نباشد که از خوبی ها بگوید اما به گفته های خودش عمل نکند. امیرالمؤمنین علی علیه السلام در فرمانی به یکی از کارگزارانش فرمود: «مَنْ لَمْ يَخْتَلَفْ سِرُّهُ وَ عَلَانِيَتُهُ وَ فِعْلُهُ وَ مَقَالَتُهُ فَقَدْ أَذَى الْأَمَانَةِ وَ أَخْلَصَ الْعِبَادَةَ»^۱ کسی (باش) که سر و علنش تفاوت نکند و گفتار و رفتارش متفاوت نباشد و امانت داری کرده و اخلاص در عبادت داشته است.

ع- اسباب اخلاص:

چه طور می شود که انسان به این گوهر ارزشمند اخلاص برسد؟ دو مطلب در کلمات معصومین علیهم السلام دیده می شود.

۴/۱- معرفت: هرچه معرفت به خدا بالاتر باشد اخلاص بیشتر می شود. امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود: «إِخْلَاصُ الْعَمَلِ مِنْ قُوَّةِ الْيَقِينِ وَ صَلَاحِ النَّيَّةِ»^۲ اخلاص عمل، ناشی از نیروی یقین و درستی نیت است. و نیز فرمود: «عَلَى قَدْرِ قُوَّةِ الدِّينِ يَكُونُ خُلُوصُ النَّيَّةِ»^۳ خلوص نیت، به اندازه شدت دینداری است.

۴/۲- امید به خدا: تمام امید انسان باید به خدا باشد و بس. به مردم امید نداشته باشد. این سبب اخلاص می شود. به این باور برسد که همه کاره خداوند است، همه کاره مردم نیستند، مردم هم بخواهند کاره ای باشند به اذن الله هستند. امیرالمؤمنی علی علیه السلام فرمود: «أَوَّلُ الْإِخْلَاصِ الْيَأْسُ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ»^۴ سرآغاز اخلاص چشم امید برکندن از دست مردمان است. و نیز فرمود: «أَصْلُ الْإِخْلَاصِ الْيَأْسُ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ»^۵ ریشه اخلاص چشم برکندن از دست مردمان است.

۱- نهج البلاغة (للصبحي صالح) ص ۳۸۲ ؛ نامه ۲۶ و من عهد له ع إلى بعض عماله و قد بعثه على الصدقة

۲- تصنيف غرر الحكم و درر الكلم ؛ ص ۶۱ ؛ الفصل التاسع المعرفة و العمل ؛ ح ۶۸۵

۳- تصنيف غرر الحكم و درر الكلم ؛ ص ۹۳ ؛ خلوص النية ؛ ح ۱۶۱۹

۴- تصنيف غرر الحكم و درر الكلم ؛ ص ۱۹۸ ؛ بعض آثار الإخلاص ؛ ح ۳۹۱۸

۵- تصنيف غرر الحكم و درر الكلم ؛ ص ۳۹۸ ؛ الفصل التاسع في اليأس عما في أيدي الناس ؛ ح ۹۲۴۹

نمونه سوالات آزمون

۱- پیامبر اکرم (ص) می فرمید: هیچ بنده ای چهل صباح پیشه نمی کند مگر اینکه خداوند چشمه های حکمت را از قلبش به زبانش جاری می کند.

الف: تقوا ب: اخلاص ج: عزلت د: دعا

۲- طبق فرمایش مولا علی (ع) بالاترین فوز چیست؟

الف: اخلاص ب: جهاد ج: ایثار د: مغفرت

۳- مهمترین نشانه اخلاص کدام است؟

الف: خوف و رجاء ب: نشاط ج: در پی رضای خداوند بودن د: معاشرت صحیح

۴- کدام یک از گزینه های زیر جزء اسباب اخلاص می باشد؟

الف: صداقت ب: معرفت و ایمان به خداوند ج: دعا د: علم و آگاهی